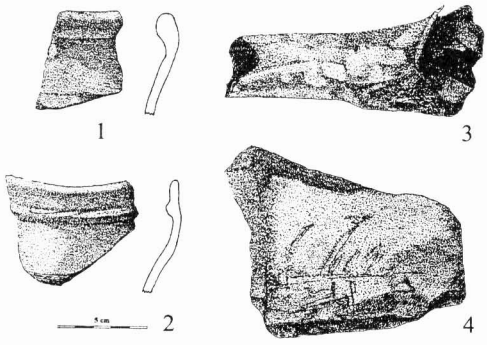

94 pav. Archeologiniai radiniai, surinkti Žagarėje, Miesto a. Nr. 8. *L. Kurlytės-Šlepavičienės pieš.*
Fig. 94. Archaeological finds collected in Žagarė, in Miesto Square 8.

(94:4 pav.). 150–157–180 cm gylyje, ŠV šurfo dalyje atsidengė rąstai. 160 cm gylyje pradėjo sunktis gruntiniai vandenys. Į PR nuo rąstų, 170 cm gylyje, pasigilinus atsidengė įžemis – dolomitas. Ši aptikta neaiškios paskirties medinė konstrukcija pagal rastą keramiką yra datuojama XVI a. pabaiga – XVII a.

2002 m. tyrinėjimai suteikė papildomų duomenų apie Naujosios Žagarės dabartinės Miesto aikštės užstatymą – ŠR aikštės dalyje. Remiantis tyrinėjimų išvadomis galima teigti, kad šioje aikštės dalyje užstatymas buvo jau XVI a. pabaigoje – XVII a.

Surinkti radiniai yra saugomi JIKM (*GEK* Nr. 10008–10011 (AR 26:52–55)).

ARCHAEOLOGICAL SURVEY EXPLORATIONS IN ŽAGARĖ

During the archaeological survey explorations in Žagarė, in Miesto Square 8, a test pit was excavated and the total area of 1.2 m^2 was explored.

During the explorations, there was found oxidized thin-walled pottery of the new ages dated to the end of the 16th century – the 17th century and a wooden construction of unknown purpose at a depth of 157–180 cm and dated to the end of the 16th century – the 17th century (according to the pottery).

ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI KAUNE, KURPIŲ G. NR. 12

Aleksandras VAŠKELIS

2002 m. pradėta dalies pastato Kurpių g. Nr. 12 rekonstrukcija. Jame atlikti nedidelės apimties archeologiniai tyrinėjimai naujai kasamo rūsio vietoje.

Pastatas yra Kauno senamiesčio 26-to kvartalo Š dalyje. 1837 ir 1860 m. miesto planuose visa kvartalo Š dalis vaizduojama tuščia, neužstatyta.

Istorinių-archeologinių tyrimų duomenimis, 26 kvartalas apgyvendintas tik XVI a. pabaigoje. Jis suformuotas prie seno kelio, vėliau tapusio miesto gatve (dabartinė Kurpių g.). XVI–XIX a. pirmosios pusės Kauno magistrato aktuose ji vadinama Odminių gatve (ulica Garbarska). Pirminis XVI a. kvartalo išplanavimas ir menkas medinis užstatymas visiškai sunaikintas 1655–1661 m. karo ir vėlesnių gaisrų metu. Tuščius kvartalo sklypus supirko į Kauną atsikėlę vienuoliai karmelitai. 1716 m. kvartalo P dalyje, prie Nemuno, jie pastatė mūrinę Šv. Elijaus ir Švč. Trejybės bažnytėlę bei nedidelį medinį vienuolyną.

Visas kvartalas tapo bažnytine valda. Miesto magistratas 50 metų stengėsi atsiimti anksčiau jam priklausiusį kvartalą. Tuo tikslu buvo keletą kartų kreiptasi į karalių Stanislovą Augustą, Vilniaus vyskupą ir net Romos popiežių. Po ilgų teisminių ginčų ir šioms institucijoms sutinkant, 1772 m. karmelitai atsisakė visos kvartalo teritorijos, išskyrus bažnytėlę ir šventorių. Už tai jie gavo Šv. Kryžiaus bažnyčią Kaunakiemyje (dabartinė Karmelitų). Miestas už skolas visą atgautą kvartalą perdavė medienos pirkliui bajorui J. Skačkauskui. Jo plotas iki XIX a. antrosios pusės liko neužstatytas. Tik XIX a. pabaigoje teritorija naujai išplanuota sklypais ir užstatyta.

Tyrinėtas pastatas Kurpių g. Nr. 12 pastatytas 1892–1897 m. Mūrinis vienaaukštis namas orientuotas galu į gatvę. R siena sutampa su sklypo riba. 1903 m. inventorinio plano eksplikacijoje nurodoma, kad pastato Š dalis prie gatvės gyvenama, o P įrengtas sandėlis su rūsiu. Naujas rūsys numatomas pastato Š dalyje. Po patalpos grindimis išliko nesuardytas kultūrinis sluoksnis.

2002 m. archeologiniai tyrimai kvartalo ir sklypo teritorijoje nėra pirminiai. Jie vykdyti 1986, 1990 m. Teritorijoje rastas 1,2–1,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Archeologiniu požiūriu vertinga tik jo apatinė 0,5–0,6 m storio dalis, kuri formavosi XVI a. pabaigoje – XVIII a.

Naujo rūsio kasimo darbai vyko keliais etapais. Išardžius medines grindis, pirmo aukšto patalpa pažeminta nukasant supiltinius vėlyvus XIX–XX a. sluoksnius.

Kasamo rūsio plotas – 43 m^2. Jis iš visų pusių ribojamas pirminių XIX a. pabaigos mūrinių sienų. Šių sienų pamatai įleisti negiliai, o rūsį numatyta kasti iki 2,6 m gylio, todėl jas reikėjo sustiprinti ir pagilinti. Kasimo darbai vyko etapais.

Fiksuojant atskirus kultūrinio sluoksnio pjūvius pastebėta, kad stratigrafija nesudėtinga ir beveik identiška. Archeologiniu požiūriu vertingas tik apatinis sluoksnis 1, gulintis ant įžemio.

Dirbant įsigilinta į natūralius geologinius sluoksnius. Apačioje rastas gelsvo smulkaus žvyro ir smėlio sluoksnis. Aukščiau jo fiksuotas natūralus 70–80 cm storio oksiduoto rusvo priesmėlio sluoksnis, būdingas visam I salpinėje terasoje išsidėsčiusiam senamiesčiui. Priesmėlio viršus – riba tarp geologinių ir archeologinių kultūrinių sluoksnių. Tiriamame patalpos plote jis rastas H_{abs} 27,40–27,30 m lygyje (t. y. 110–120 cm žemiau dabartinių grindų).

Virš natūralaus nesuardyto įžemio rastas 40–50 cm storio tamsaus juodžemio sluoksnis 1. Tai ankstyviausias kultūrinis sluoksnis tiriamoje vietoje. Jis fiksuotas didesnėje tiriamojo ploto dalyje. Visiškai sunaikintas tik prie mūrinių pastato sienų, o dalinai – greta krosnių ir kaminų pamatų. Savo struktūra tai aiškus dirbamos žemės sluoksnis. Jo masėje rasta sunykusios organikos, žvyro ir labai smulkių griuvenų priemaišų. Sluoksnio masė vienalytė, be žymesnių tarpsluoksnių. Ji klostėsi nuolat permaišant tos pačios struktūros sluoksnį.

Sluoksnio 1 apatinėje dalyje rastos keramikos šukės, datuotinos XVI–XVII a. Radinių labai nedaug ir jie nėra išskirtiniai, bet atspindi teritorijos apgyvendinimo laiką.

Sluoksnio viršutinė dalis nežymiai tamsesnė. Čia gausesnė sunykusios organikos ir degėsių priemaiša. Sluoksnio masėje rasta 10 archeologinių radinių: indų šukių ir plokštinių koklių fragmentų. Radiniai datuojami XVII a. pabaiga. Nedidelis radinių kiekis būdingas visiems dirbamos daržų žemės sluoksniams senamiestyje.

Daržų žemės sluoksnio 1 paviršių dengė 5–10 cm storio tamsesnės ir kietesnės tamsiai pilkos žemės sluoksnis 2. Jo masėje pastebėta sunykusios medienos: skiedrų, šakų, žievės liekanų. Sluoksnio susidarymą galima sieti su teritorijos panaudojimu medienos sandėliavimui nuo XVIII a. pabaigos iki XIX a. antrosios pusės. Kad jis buvo ūkinio kiemo paviršius dar XIX a. antrojoje pusėje, patvirtina rastos baltų fajansinių indų ir stiklinių butelių šukės, fabrikinės gamybos vinys.

Aukščiau esantys sluoksniai 3–5 – vėlyvi ir yra susiję su pastato statyba.

Nuo sluoksnio 2 paviršiaus 1892–1897 m. buvo pradėta esamo mūrinio pastato pamatų ir sienų statyba. Jo pamatai įleisti 1,3–1,4 m žemiau dabartinio grindų lygio (2 H_{abs} 8,50 m). Apatinė juostinio pamato dalis klota į iškastą griovį, be lentinių klojinių, o viršutinė mūryta iš raudonų fabrikinės gamybos plytų. Patalpos PV kampe buvo įrengtas negilus 3 m ilgio ir 1,5–1,6 m pločio ūkinės paskirties rūselis, o jos viduryje išmūryti pamatai krosnims ir kaminams.

Baigus pastato statybą, patalpos vidus išlygintas ir pakeltas supilant 20–25 cm storio rusvo priesmėlio ir smėlio sluoksnį 3.

Prieš klojant grindis paviršius palygintas smėlio sluoksniu 4. Ant jo kas 40–50 cm sudėti aptašyti rąstai ir suklotos medinės grindys. Jos daugelį kartų remontuotos. Per pastato egzistavimo šimtmetį patalpos paviršiai beveik nepakito.

Tyrinėtas kultūrinis sluoksnis ir radiniai menkai informatyvūs. Atlikti tyrimai vertingi tik tiek, kiek patvirtina istorinių šaltinių žinias ir atspindi teritorijos apgyvendinimo raidą, pastato statybos eigą.

ARCHAEOLOGICAL EXPLORATIONS IN KURPIŲ STREET IN BUILDING 12, IN KAUNAS

In 2002 in Kurpių street 12 in Kaunas the area of 43 m^2 was explored. The cultural layer dated to the 16th–19th centuries was explored where pottery, glass artefacts, irons nails and bricks were found.

SKLYPO ANYKŠČIUOSE, A. BARANAUSKO AIKŠTĖJE NR. 7 TYRINĖJIMAI

Gintautas ZABIELA

2002 m. Anykščių senamiestyje (A1400), A. Baranausko aikštėje Nr. 7 rekonstruojamo XIX–XX a. riboje statyto mūrinio pastato viduje ir aplinkoje buvo atliekami archeologiniai tyrinėjimai. Tyrinėjama vieta yra 350 m į R nuo Anykščių bažnyčios, kairiajame Šventosios krante, Anykščių senamiesčio centrinėje dalyje.

Pradžioje ties pastato V siena, jos išorinėje pusėje, siekiant išsiaiškinti jo sienų pamatų būklę, buvo iškasti 2 šurfai (šurfai 1–2). Abiejuose šurfuose aptikti pamatai, krauti per 7 sluoksnius iš 20–60 cm skersmens akmenų be jokio rišančio skiedinio tarp jų. Tai labai apsunkino šurfų tvirtinimo darbus ir pačius tyrinėjimus. Šurfas 1 kastas 3,2 m į P nuo sklypo Š ribos, šurfas 2 – 8,6 m į P nuo sklypo Š ribos. Šurfų dydis – 1,7x0,7 m. Nuo paviršiaus iki 50–60 cm gylio yra pilkas XX a.